

Raimond Kaugver

25.02.1926 – 24.01.1992

Raimond Kaugveri eludaatumid

Arleti juturaamat, Raimond Kaugveri eludaatumid, kolmapäev, 8. märts 2017

1926 25. veebruaril sünnib Rakvere raamatupidaja perre poeglaps, kes saab nimeks Raimond Kaugver. Raimondi isa Andreas on linnavalitsuse pedantlik raamatupidaja. Ema Olga koduperenaine, kes aktiivse lahkusulisena proovis ka poega poisipõlves kirikuellu kaasata.

1933 Raimond alustab **kooliteed Rakvere 3. algkoolis.**

1937 Raimond jätkab õpinguid **Rakvere 2. Gümnaasiumis.**

1940 Rakvere Gümnaasiumi õpilasena näppab kevadel kooli relvakapist padruneid ja jääb neid linna peal müües vahele. On sunnitud koolist lahkuma, kuid peatselt võetakse kooli tagasi. Vahepeal oli Raimond koduõppel. **Relvad on Raimondit kogu aeg huvitanud.** Tal on koguni II järk laskespordis, mille üle on ta väga uhke. 22. juuni moodustatakse riiki sisenenud Vene vägede toel uus valitsus, mida asub juhtima Johannes Vares-Barbarus. Rakveres toimuvad uue valitsuse vastased öised miitingud. 21.oktoobril lastakse õhku Rakvere Vabadussõjas langenute mälestusmärk. Raimondi päeviku sissekanded on väga pateetilised. Tal on õnnestunud üks tükk koju tuua. Kaugveride korterisse majutatakse kaksteist vene vägede sanitaarõde.

1941 13. juuni õhtul küüditakse paljud Rakvere pered, teiste hulgas ka mitmed Raimondi koolivennad. 22. juuni sisenevad Saksa väed Nõukogude Liitu. Raimond hõiskab oma päevikus: „Vabadus läheneb ...“. 7. juunil sisenevad Saksa väed Rakverre. Rahvas tervitab neid tormiliselt. **8. august astub Raimond Rakvere Omakaitseesse. Augusti lõpul astub Omakaitsest välja ja pühendub memuaaride kirjutamisele.** Viimased siiski ei ilmu. *Valmisid hoopis näidendid „Eksimuste tööpäev“ ja „Härgmäe pojad“.* Alustas romaani „Tõe eest“.

1942 24. veebruaril planeerib Raimond koos kaaslastega koolis venelaste käe läbi hukkunud koolikaaslaste mälestusmiitingut, kuid planeeritav miiting satub poliitilise politsei tähelepanu alla ja keelatakse ära. Raimond kutsutakse ülekuulamisele. Lõpetab

kooli väga heade hinnetega. Isegi käitumine on lõpuks tunnistatud „väga heaks“. Suve veedab Raimond maal talutöid tehes. Tema päevikusse jõuavad üha enam **igapäevaste tegemiste kirjeldamise kõrval filosoofilised mõtisklused ja inimhinge vaatlused**.

1943 Raimondi VI päeviku viimane sissekanne tehakse 31. jaanuaril. Sellele järgneb pooleteiseaastane paus. Raimond isa hävitab vahepealsed päevikud. Augustis põgeneb Saksamaale mobiliseerimise kartuses Soome. KGB ülekuulamisprotokollide järgi asus koheselt tööle rikka soomlase juurde, kuid soomepoisid mäletavad, et Raimond alustas hoopis õpinguid allohvitseridekoolis. Samuti on Soome arhiividest leitud materjalidest näha, et ta **astus Soome armeesse juba 23. oktoobril 1943. Kooli lõpetades määrati talle kaprali auaste.**

1944 Märtsis määrati Raimond Soome armee 200. jalaväepolgu koosseisu. Kohtub seal Ain Kaalepi ja Leenart Tikerpuuga, kellega koos hakatakse välja andma kirjanduslikku albumit „Quasimodo“. Albumile teeb kaastööd ka Raimond Kolk ja, et kaks Raimondit teineteisega lugejate jaoks segi ei läheks, **saab Kaugveri nimeks Raivo.** Kokku koostatakse kaks käsikirjalist albumit. 18. augustil lahkub enamus Soomes teeninud eestlasi kodumaale, et asuda kaitsma oma kodumaa vabadust. Teiste seas ka Raimond. Eestisse jõudes saadetakse väeosa Kehra mõisa väljaõppele. 22. septembril peale Tallinna langemist vene vägede kätte, laguneb väeosa laiali ja Raimond lahkub Rakverre.

19. septembril saab Raimondi ema pommikillust haavata, mille tagajärjel sureb.

Oktoobris asub Raimond tööle Mädapea algkoolis universaalse õpetajana. Kavandab Soome-mälestuste kirjutamist. Kutsutakse mitmeid korda ülekuulamistele, kuna tema peale on kaebuse esitanud kooli komsorg, kelle Raimond tüli käigus oli trepist alla tõuganud. 14. detsember on esimene ülekuulamine KGBs, mille käigus ta pikaks ajaks vangistati.

1946 4. märtsil mõistetakse süüdi kodumaa reetmises. Karistuseks 5 aastat sunnitöölaagrit Vorkuta söekaevanduses. Raimond on kirjeldanud vangist kaevuri elu nii: "Meie ümber tusatses sageli tulitavalt näkku peksev tuisk, purgaa, mis neljakümnekraadises pakases põletas nagu leek. Meie kaevandus on otse jõe all, igas käigus sajab lõpmatult, nii et me välja ronides oleme tihti üleni märjad. Talvel külmusid vatiriided laagrisse jõudmiseni kangeks. Siis võis näha ebaharilikku pilti — barakki tulles koorisime end lahti ning asetaskime purikaskõvad rõivad ahjude lähedale seisma nagu raudrüüd. Kuni me sõime ning kaklesime, sulasid nad üles."

1947 Raimond jääb varingu alla ja satub haiglasse. Tänu headele inimestele avaneb tal võimalus vangistust jätkata laagri haiglas sanitarina ja peale vastava kursuse läbimist **juba velskrina.** Haiglas töötades hoogustub Raimondi kirjutamisvajadus. Üksikute peatükkidena jõuab kirjades isani Rakveres *romaan „Põhjalvalgus“*.

1949 16. detsembril ennetähtaegselt vabastatuna jõuab peale seiklusrohket teekonda Tallinna. Tallinna saabudes läheb esimesena külla oma noorusarmastusele Sigridile, kellega neil vangis oldud aastate jooksul oli tihe kirjavahetus. **Kokku üle 200 vangilaagris kirjutatud Raimondi kirja oma lähedastele on tänaseni säilinud.**

1950 Veebruaris abiellub Kundast pärit Sigrid Kurvisega ja asub elama Tallinnasse Gonsiori tänavale. 16. veebruaril vormistatakse Raimond tööle Tallina trammitrusti

velskrina. 15. juuli vabastatakse ta velskri ametist, kuid saab tööd jätkata remondimehena. Perre sünnib tütar Katrin.

1951 Alustab Trammitrustis tööd lumesaha juhina ja seejärel trammijuhina. Valmib tema esimene sahtlisse kirjutatud romaan „*Laevad kaotavad tüüri*“, mis avaldatakse kirjastuses „*Kupar*“ alles 1993.a

1953 Raimond ülendatakse Trammitrusti teedemajanduse meistriks. Selles ametis on ta kuni 1961 aastani. Samal ajal jätkab oma kirjatööd, kuid ei looda oma teoste avaldamisele, sest tema teostes kirjeldatav vangilaagri temaatika ei vasta riiklikule ideoloogiale.

1956 Raimond liitub Noorte Autorite Koondisega. Saab novellivõistlusel II auhinna ja tema novell „*Doktor Kollom*“ avaldatakse ajakirjas „*Looming*“.

1957 21. mail arutatakse Kirjanike Liidus Raimondi novellikogu „*Virvatuled*“ käsikirja. Kogu ei saa positiivset hinnangut ja kirjastus lükkab käsikirja tagasi. Ometi saab Raimond novellivõistlusel III preemia novelliga „*Revident*“. „*Loomingus*“ avaldatakse ka tema söekaevandusest jutustav novell „*Neljas horisont*“.

1958 Valmib romaani „*Sillad põlevad*“ (ilmub raamatuna 2007) käsikiri. Tõenäoliselt usub Raimond nõukogude korra kokku varisemisse, sest miks muidu kirjutab ta romaane, mille ilmumine selles ajas oli võimatu. Romaan „*Võõra mõõga teenistuses*“ leiab romaanivõistlusel äramärkimist, kuid avaldamisele ideoloogilistel põhjustel ei lähe. Pereelus on rahutud ajad ja Kaugverid lahutavad oma abielu. Kuid juba 15. novembril abiellub sarmikas kirjanik „*Õhtulehe*“ töötaja Grete-Edith Leisneriga. Noorte Autorite Koondise kaudu saab pere elamise Pärnu mnt 23 majja, kus korterit jagatakse Adolf ja Heljo Rummoga.

Aastail 1950–1961 teenis leiba Tallinna Trammitrustis, hiljem töötas ka kaevuri, puhkekodu abidirektori ja teatri kirjandusala juhatajana.

1959, „*Vanemuises*“ jõuab lavale Raimondi näidend „*Seitse pikka päeva*“, mis siiski ei saada suur publikumenu. Samuti jõuavad raadioteatris eetrisse tema kuuldemängud, mille kirjutamisel oli ta eriti usin. 1975. a lõpuks on tal juba valminud 17 kuuldemängu.

1962 Ilmub Raimondi esimene romaan, trammipargist jutustav „*Keskpäevalgus*“. Sooviga saada avaldatud tuleb ta vastu riiklikule poliitikale ja kujutab oma järgmistes teostes nõukogude argipäeva ja töötajaid. Töötab lühiajaliselt kaevurina Kohtla-Järvel, et saada inspiratsiooni kaevurite elust jutustavale romaanile „*Seitsmendas läänes*“.

1964 Raimond võetakse vastu Kirjanike Liidu liikmeks. Temast saab elukutseline kirjanik.

1966 Raimond tutvub ja abiellub oma viimaseks jäänud abikaasa Aavega. Kirjanik Teet Kallas mäletab, et Jõelähtme kooli kirjandusõpetaja Aave, lastekirjanik Julius Oengo tütar, kutsunud teda õpilastega kohtuma, aga tema peljanud seda atraktiivset naist ja sokutanud enda asemel Kaugveri. Aave oli boheemlaslike eluviisidega koloriitne inimene, väga ilus ja atraktiivne naine. „*Päikesepoiss*“ (Teet Kallase väljend - autor) Raimond oli oma päikesenaise leidnud. Kirjaniku tütar Katrin Kaugver ütleb, et isa kolmas abielu Aavega oli tema kõige abielulisem abielu.

1979 Ägenenud gangreeni tõttu amputeeritakse Raimond jalg. Tema vitaalsust ja elurõõmu see siiski õnneks oluliselt ei vähenda.

1989 Raimond saab Fr. Tuglase novellipreemia kogumikus „Kirjad laagrist“ ilmunud novelli „Elupäästja“ eest, mis tegelikkuses oli valminud juba 1951.a. Ühelt peoõhtult koju naastes võtab Raimond alt oma proteesi ja heidab puhkama. Samal hetkel lahvatab küttekehast põlema Raimond abikaasa Aave õhkõrn peokleit. Raimond on võimetu teda aitama. **Aave hukkub Raimondi silme ees.**

1990 24. veebruaril valitakse Raimond rahva poolt **Eesti Kongressi liikmeks**. Samal ajal ei suuda Raimond enam elada oma Jõelähtme kodus. Head sõbrad, taksojuhid Madis ja Milla, leiavad talle maja Lehtses, mis saab kirjaniku päris esimeseks oma koduks. Seoses haigusega ei saa ta siiski maamajas palju aega veeta.

1992 Raimond viiakse leukeemiaga Magdaleena haiglasse, kus ta **24. jaanuaril sureb**. Raimond on maetud Tallinna Metsakalmistule.

Eneken Laanes. Äsja leitud varandus – Raimond Kaugveri

"Kirjad Sigridile" 30.10.2020

„Nii ei ole sugugi palju väita, et ilmunud raamat mõtestab Kaugveri loomeloo täiesti ümber ja need kirjad Sigridile võivad olla kogu ta loomingu kõige väärtuslikumaks monumendiks, leiab "Kirjad Sigridile. Sõjatandrilt ja vangilaagrist 1944–1949" koostaja Eneken Laanes. Hoopis uuest küljest tutvustab Kaugverit aga äsja ilmunud raamat "Kirjad Sigridile. Sõjatandrilt ja vangilaagrist 1944–1949", mis koondab tema kirju noorpõlvesõbrannale ja tulevasele naisele Sigrid Kurvisele Soome Jätkusõjast ja Vorkuta vangilaagrist. Kaugveri represseeritu taust oli nõukogude ajal suuresti teada. 1966. aastal tegi ta oma romaaniga "Nelikümmend küünalt" hullumeelse ja õnnestunud katse rääkida nõukogude vangilaagritest ilukirjanduslikus vormis. 1989. aastal, juba vabanevas Eestis avaldas ta laagriteemaliste novellide kogu "Kirjad laagrist". Ometi on Sigridile saadetud kirjad uudsed ka Kaugveri laagriteemalise loomingu kontekstis. Ei Kaugveri ega eesti laagrikirjanduse pagasis pole teist teksti, mis kirjeldaks sellise sisendusjõu ja kirjandusliku meisterlikkusega laagris ellujäämise vaimset ja hingelist kogemust. Raimond Kaugver on vanemale põlvkonnale tuntud kui nõukogude aja menukirjanik ja sellisena omas ajas ainulaadne. Pealtnäha mängleva kergusega avaldas ta ühe romaani teise järel, käsitledes neis stagnaaja aktuaalseid sotsiaalseid probleeme. Neist ühe, romaani "Meie pole süüdi" (1984) põhjal vändati 1980. aastatel isegi menukas film "Õnnelind flamingo" (1986).

Tema tütar esimesest abielust [Katrín Kaugver](#) (1950) on tuntud tõlkija ja raamatukogu-töötaja.

Tunnustus

- 1984 [A. H. Tammsaare nimeline kirjanduspreemia](#) ("Vana mees tahab koju")
- 1989 [Friedebert Tuglase novelliauhind](#) (novell "Elupäästja", [Edasi](#), [27. veebruar 1988](#) ja kogumikus "Kirjad laagrist", [1989](#))

Kaugveri kirjad koroonaaajastul

Loetlesin mitmeid põhjusi, miks "Kirjad Sigridile" võiks pakkuda laiemat huvi. Üks neist puudutab aga ka aega, milles praegu elame. Viimasel aastal on palju räägitud koroonapiirangute mõjust mitte ainult majandusele, vaid ka inimeste vaimsele tervisele. **Kaugveri kirjad tuletavad meile meelde vaimsete ressursside rolli raskustega toime tulemisel.** Kaugver elas muidugi märksa raskemates tingimustes kui meie koroonaalud. Talt oli võetud vabadus, ta pidi võitlema nii nälja kui muu materiaalse puudusega. Elades barakis, ähvardas teda kriminaalkurjategijate vägivald. **Aga ta sai instinktiivselt aru, et kirjade kirjutamine aitab teda selle kõigega toime tulla.** Kirjades sai ta luua oma maailma ja hoida elus inimsuhteid, mille laagrimaailm ähvardas hävitada. Arutledes selle üle, kuidas ta pole veel alla andnud, ütleb ta: "Kahtlemata võlgname selle eest tänu neile maailmadele, milles elame oma kirjades, sellele, et meil on need oma maailmad, mis kahekümnenda sajandi verest ja tulest mustunud maale sugugi korda ei lähe. ... *Peame rohkem viibima neis oma maailmades, viibima neis nii palju, kui on võimalik. Nad on meie säilimise tegureiks, meie immuunsuse võtmeks. On aegu, kus tuleb sülitada igasugusele reaalsele elutarkusele, kus tuleb võtta omaks vana röömsa anglosaksi splendid isolation'i printsiip ja elada nagu tigu oma karbikeses keset kõige kirevamat ja labasemat aastalaata" (lk 187).*

"Kirjad Sigridile. Sõjatandrilt ja vangilaagrist 1944–1949" koostanud ja saatesõna kirjutanud Eneken Laanes, toimetanud Ülle Kurs, kommentaarid koostanud Krista Mits ja Ülle Kurs. Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus, 2020